

4.6.2020

JulkICT
Heidi Innanen

Avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa valmistelevan asiantuntijatyöryhmän työpaja

Aika	4.6.2020 klo 8.30–11.00		
Paikka	Skype		
Paikalla	Olli-Pekka Rissanen Riitta Autere	puheenjohtaja, johtava asiantuntija (VM) varapuheenjohtaja, neuvotteleva virkamies (VM)	
	Aulikki Pakanen Jari Jauhiainen Jukka Lähesmaa Katariina Simonen Mari Laakso		neuvotteleva virkamies (PLM) erityisasiantuntija (OM) erityisasiantuntija (STM) hallitusneuvos (OKM) johtava paikkatietoasiantuntija (MMM)
	Minna Bloigu Saku Härkönen Tanja Karvonen Maaria Mäntyniemi		johtava asiantuntija (SM) erityisasiantuntija (YM) johtava asiantuntija (TEM) neuvotteleva virkamies (LVM)
	Tanja Lahti Ismo Parviainen		hankepäällikkö, TiHA-hanke (VM) johtava asiantuntija (SM)
	Antti Helin Heidi Innanen Sanna-Mari Kirjalainen	sihteeri, sihteeri, sihteeri,	erityisasiantuntija (VM) hankekoordinaattori (VM) assistenttiharjoittelija (VM)
Poissa	Tomi Lindholm		erityisasiantuntija (VNK)

1 Työpajan avaus

Puheenjohtaja avasi työpajan klo 8.30. Todettiin osallistujat.

2 Opastus Jamboard-alustan käyttöön

Työryhmän sihteerit Kirjalainen ja Innanen esittelivät työryhmätyöskentelyssä hyödynnettävän Jamboard-alustan käyttöä.

3 Työskentely pienryhmissä

Jakauduttiin pienryhmiin työskentelemään klo 9.00-9.30. Asiantuntijatyöryhmän jäsenet oli jaettu pienryhmiin seuraavasti:

- Pienryhmä 1: Olli-Pekka Rissanen (fasilitaattori) + OKM ja STM
- Pienryhmä 2: Riitta Autere (fasilitaattori) + YM ja MMM
- Pienryhmä 3: Antti Helin (fasilitaattori) + SM, PLM ja OM
- Pienryhmä 4: Tanja Lahti (fasilitaattori) + LVM ja TEM (VNK poissa)

Pienryhmissä käsiteltiin seuraavia kysymyksiä toimialoittain:

- Minkälaisia tietovarantoja toimialallanne ollaan avattu tai avataan?
- Mitä kipupisteitä tai esteitä on toimialallanne tietojen uudelleen hyödyntämiseen?
- Onko uudelleen hyödyntäminen osa julkisuusperiaatetta?

Pienryhmätyöskentelyssä esiin nousseet asiat esitellään tämän muistion kohdassa 5.

4 Yhteinen työpajaosuus

Klo 9.45-10.30 palattiin työskentelemään kaikille yhteiseen työpajaan. Yhteisesti käsiteltävät kokonaisuudet olivat dynaaminen data sekä julkisen sektorin tieto- ja EU-sääntely.

a) Dynaaminen data

Antti Helin alusti aiheesta ja kertoi mitä dynaamisella datalla tarkoitetaan. Käsitteestä on keskusteltu aiemmissa asiantuntijatyöryhmän kokouksissa ja kyseessä on digitaalisessa muodossa oleva asiakirja, jos päivitetään tiheästi erityisesti sen vaihtelevuuden vuoksi. Lähtökohtana on, että datalla on arvoa ja taloudellinen arvo tulee siitä, että se on reaaliaikaisesti saatavilla. Mainittiin myös esimerkkejä dynaamisesta datasta.

Viranomaisen asiakirjan määritelmä julkisuuslaissa käytiin läpi ja todettiin, että haasteena on tapauskohtaisen arvioinnin tarve, johon saatetaan tarvita myös oikeudellista apua.

Alustuksen pohjalta kysyttiin:

- Voiko olla tilanteita, joissa julkisen hallinnon dynaaminen data ei ole viranomaisen asiakirja?
- Jos on, millaisen osuuden tällaiset tapaukset muodostavat kokonaisuudesta?

Alustuksen jälkeen keskustelussa nousi esiin seuraavia asioita:

- Oikeuden väärinkäytön kiellon puuttuminen, avoimuuden periaate voi muuttua viranomaisen juoksettamiseksi vailla oikeaa tarvetta.
- Tiedon käyttötarkoitus ja kerätyn tiedon jalostaminen
- Kun dynaaminen data päättyy viranomaisten lakisääteisten ja muutoin säädelyjen toimintojen käyttöön, voisiko sen ajatella olevan siten valmis asiakirja.
- Esim. anturitietoon ei tehdä usein oikeellisuustarkastusta, vaan algoritmitarkastus (mahdolliset virheet algoritmimuuttujien sisällä)
- Onko esim. Ilmatieteen laitoksen yhden sääaseman tieto tai meriveden korkeustieto viranomaisen asiakirja.

b) Julkisen sektorin tietoa ohjaavan EU-sääntelyn tila:

Riitta Autere johdatteli asiantuntijatyöryhmän aiheeseen ja kysymyksinä esitettiin:

- Millaista julkisen sektorin tietoon kohdistuvaa sääntelyä hallinnon alalla/toimialallanne on?
- Mikä tästä sääntelystä perustuu EU-direktiiviin tai -asetukseen tai kansainväliseen sopimukseen?
- Millaisista asioista/prosesseista/toimintatavoista on säädöksiä?

Keskustelussa nostettiin esiin mm. seuraavaa:

- SM:n toimialalla on käytössä useita EU-tietojärjestelmiä, joita säädel-
lään tarkasti EU-tasolta. Aiemmin datan käyttö oli avoimempaa, mutta
sitten mm. tietosuojan on tullut tiukennuksia.
- MMM:n toimialalla kaivataan realistisia välietappeja, esim. liikkeelle
voitaisiin lähteä metatietoasioista. INSPIRE-direktiivin erilaiset säädök-
set tunnistettu.
- YM:n toimialalla EU:n ympäristötiedodirektiivi velvoittaa tiedon jakami-
seen ilman käyttötarkoituserittelyä. Edellytetään, että ympäristötie-
toa on saatavilla ja sitä pyynnöstä luovutetaan.
- LVM:n toimialalla ITS-direktiivi (älykäs liikenne) sisältää lukuisia toimia
ja kansallisesti on luotu datakatalogeja. Liikenteen automaation myötä
sekä dynaamiselle että staattiselle tiedolle tulee paljon lisää vaatimuk-
sia.
- OKM nosti keskusteluun arkistolain mahdollisen uudistamisen. Todeti-
tiin, että asiasta on keskusteltu ja pitkäaikaissäilytyksen kysymykset
ovat nousseet esiin myös komission työryhmätasolla.

Lisäkysymyksiä esitettiin:

- Miten avoimen datan direktiivin sisältö liittyy olemassa olevaan säänte-
lyyn?
 - Onko päällekkäisyyksiä?
 - Mikä nykyisissä säädöksissä toimii erityisen hyvin?
 - Mikä nykyisissä säädöksissä ei toimi lainkaan?

Näihin kysymyksiin annettiin seuraavia vastauksia:

- OKM toivoi yleisohjeistusta maksujen määräytymisperusteista.
- YM esitti huomiona, onko viranomaisen asiakirjan määritelmä sellai-
nen, että se ongelmitta kattaa esim. dynaamisen datan.
- Tanja Lahti TiHA-hankkeesta toi esiin tietojen löydettävyyden haas-
teen ja kysyi nähdäänkö siinä ongelmatiikkaa.
- SM painotti, että se, kuinka huolehditaan yhteentoimivuudesta, vaikut-
taa kaikkeen. Direktiivin kautta tavoitteet ovat korkealla, mutta miten
konkreettisesti edetään. Mallien tulisi olla kyvykkäitä jatkokehittymään
eteenpäin.
- OKM toivoi yhdenmukaisten tulkintakäytäntöjen luomista.

5 Reflektio työpajasta

Fasilitaattorit esittelivät keskeisimmät huomiot pienryhmyöskentelystä.

Ryhmä 1:

- Pohdittiin yksilötiedon ja aggregaattien roolia siinä, miten tietoa voi-
daan avata. Tietoa avataan paljon valtakunnan tasolla, mutta ei kunta-
tasolla, mikä voi olla ihan hyvä tapa.
- Keskustelussa ei tullut esiin uusia tiukempia vaatimuksia sääntelyyn.
- Julkisuusperiaate ei ole ajuri.

Ryhmä 2:

- Toimialojen tiedot pitkälti direktiiviohjauksessa, jossa on nähtävissä
siirtyminen kaiken avaamisesta harkinnanvaraiseen avaamiseen.
- Uusien liiketoiminta-alueiden tuottamista rajoituksista jo aiemmin avat-
tuun dataan keskusteltiin. Kilpailutiedon, volyymitiedon yms. jakaminen
avoimena ei ole kaikkien intresseissä.
- Miten omaisuus- ja varallisuustietosisällöt ja toisaalta myös arvokkaat
tietoaineistot vaikuttavat kokonaisuuteen.

Ryhmä 3:

- Pienryhmässä olivat edustettuina toimialat, joissa tiedon avaaminen ei ole kovin tyypillistä.
- Avaamista on tehty eniten OM:n toimialalla (esim. semanttinen Finlex, tulevaisuudessa yritystiedot – pohdittava millä tarkkuudella), PLM:n toimialalla on esim. kauas menneisyyteen meneviä tietoja, esim. kansanterveydelliset tiedot.
- Esteet voivat olla myös hyviäkin esteitä. Pohdittiin mm. henkilötietojen suojaamisen intressejä, teknologiakysymyksiä ja niiden ratkomista. Tieto voi olla anonymisoitavissa, mutta ei ehkä ole resursseja siihen ja toisaalta anonymisoitukin tieto pitäisi käydä läpi.

Ryhmä 4:

- LVM on avannut laajalti ja pitkäjänteisesti tietoja (Ilmatieteen laitos, Väylävirasto). Määritelty myös seuraavia askelia. On avattu myös lähdekoodia ja rajapintoja. Digiroad on hyvin käytetty tietovaranto. Jatkossa panostusta datojen päivitykseen. Liikennepalvelulaki tärkeä tausta-ajuri.
- TEM on kartoittamassa miten laajasti tietoja on toimialalla avattu, haasteita tuo se, että toimiala on erittäin laaja. Tietosisällöstä suurehko osa on arkaluontoista tietoa. Anonymisoinnin mahdollisuutta olisi hyvä tarkastella.
- Kipupisteinä tunnistettiin mm. yhteentoimivuuteen ja yhdisteltävyyteen liittyvät hankaluudet, millä alustalla tietoa kerätään ja jaetaan, julkaisuvaatimukset avattavalle datalle. TEM:n osalta tuotiin esiin tietojen sensitiivisyys, tietosuojaan liittyvät haasteet, sopimukselliset haasteet. Lainsäädäntö voi olla osin vanhahtavaa, uudistuksille olisi tarvetta. Resurssintahaasteita, koska osa TEM:n virastoista on pieniä.
- LVM lisäsi vielä yhden huomion: avoimen datan vaikutus olemassa olevaan dataliiketoimintaan – voiko avaaminen aiheuttaa markkinahäiriötä. Todettiin, että asia on ollut esillä (mm. kaupparekisteritiedot). Markkinahäiriön aiheuttaminen voi olla toivottua tai tahatonta.

Puheenjohtaja kertoi, että tavoitteena on laatia väliraportti lainsäädännön perustavoitteista (ml. alustavat luonnokset pykälistä) ja sitä käsitellään torstain 11.6. asiantuntijatyöryhmän kokouksessa. Kyseessä on myös tärkeä syöte lainsäädäntötyöryhmälle.

Asiantuntijatyöryhmä kokoontuu ennen juhannusta vielä 11.6. ja 18.6. Työryhmän työ jatkuu kesälomatauon jälkeen. Sihteeristö kokoontuu suunnittelemaan jatkotyötä kesäkuun lopussa. Syksyn työsuunnitelmassa ovat ainakin lainsäädäntövalmistelun seuraavat vaiheet, toimeenpanon suunnittelu sekä arvokkaat tietoaaineistot, joiden osalta komission aikataulu ei ole vielä selvillä. Tässä vaiheessa tuntuma on, ettei haluta mennä direktiivin minimisäätelyn yli.

Työpajan keskeisin anti tullaan viemään myös Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen hankeryhmään, jossa tavoitteena on parantaa tiedon jakamisen perustaa ja luoda erilaisia toimintamalleja.

6 Työpajan päättäminen

Puheenjohtaja kiitti osallistujia työskentelystä ja päätti kokouksen klo 11.00.